

N:o 210.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående godtgörelse till arrendatorn af kronolägenheten Nykvarn n:r 1, en vattenmjölkvarn, i Uppsala län för minskning i inkomst af kvarnrörelsen; gifven Stockholms slott den 10 mars 1911.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels medgifva, att den förlust genom minskade inkomster från kvarnrörelsen vid kronolägenheten Nykvarn n:r 1, en vattenmjölkvarn, i Tillinge socken af Uppsala län, som arrendatorn af kvarnen Vilhelm Ålund visar sig hafva af i statsrådsprotokollet angifven anledning tillskyndats under tiden från och med den 27 juli 1909 till den 14 mars 1912 må honom godtgöras med belopp, som efter Kungl. Maj:ts bepröfvande bestämmes till högst 1,800 kronor för helt år;

dels, för beredande af dylik godtgörelse under tiden till den 14 mars 1911, på extra stat för år 1912 anvisa ett anslag af 2,925 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1911 af tillgängliga medel utanordna berörda belopp;

dels ock besluta, att den Ålund för tiden från och med den 14 mars 1911 till den 14 mars 1912 i berörda afseende tillkommande godtgörelse må afräknas å den på samma tid belöpande arrendeafgiften för ifrågavarande vattenmjölkvarn.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 1 Afd. 146 Häft (N:o 210.) 1

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Oskar Nylander.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
10 mars 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW,
VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet Nylander, anförde härefter.

Kronolägenheten Nykvarn n:r 1, en vattenmjölkvarn, i Tillinge socken af Uppsala län är genom domänstyrelsens kontrakt den 5 september 1890 och transportresolution den 27 juli 1894 mot ett årligt arrende af 2,750 kronor för tiden intill den 14 mars 1912 utarrenderad till Vilhelm Ålund.

År 1903 uttog Ålund till Uppsala läns södra domsagas häradsrätt stämning å kronan med yrkande, bland annat, att enär en år 1899 verkställd utrifning af kronan tillhöriga dammar inom Sala hyttas vattensystem och i samband därmed åvägabragt afledning af sjön Hallarens vatten från Sagåns vattensystem till Dalälven föranledt, att vattenförhållandena i Sagån, hvarifrån vattenkraft erhöles för drifvande af ifrågavarande kvarn, blifvit i hög grad försämrade, samt kronan,

genom hvars tillskyndan ifrågavarande utrifning och vattenafledning åstadkommits, måste anses hafva enligt det med Ålund ingångna arrendeaftalet åtagit sig att under arrendetiden tillhandahålla Ålund kvarnen med samma driftmöjligheter och vattenkraft, som vid tiden för utarrenderandet varit förhanden, kronan måtte förpliktas ersätta Ålund för den skada och förlust, Ålund genom de försämrade vattenförhållandena lidit under tiden från och med den 1 januari 1900 till stämmingsdagen den 15 december 1903, med vissa angifna belopp.

Denna rättegång afgjordes slutligen genom Eders Kungl. Maj:ts dom den 22 maj 1908, uti hvilken dom på anförda skäl fastslogs, att kronan vore pliktig hålla Ålund skadeslös för den förlust, som tillskyndats honom genom ifrågavarande vattenafledning, och förpliktades kronan på grund häraf att såsom godtgörelse för den minskade inkomsten af kvarnrörelsen för tiden från och med den 1 januari 1900 till och med den 15 december 1903 till Ålund utgifva ett belopp af 7,120 kronor, motsvarande för helt år 1,800 kronor. Det sålunda utdömda beloppet blef därefter under år 1908 af förskottsmedel erlagdt till Ålund.

I en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift af den 13 november 1908 anhöll sedermera Ålund, under anförande att vattenförhållandena vid kvarnen alltjämt varit och allt fortfarande vore af samma beskaffenhet som under den tid, för hvilken ersättning utdömts, att Eders Kungl. Maj:t måtte utan ny rättegång bevilja Ålund för minskad inkomst af kvarnrörelsen enahanda ersättning eller 1,800 kronor om året jämväl för tiden från den 15 december 1903 till 1908 års slut samt därefter för hvarje år intill arrendetidens utgång.

Domänstyrelsen, som genom nådig remiss undfått befallning att afgifva utlåtande öfver denna framställning, har uti den 20 november 1908 afgifvet underdånigt utlåtande hemställt, att arrendatorn måtte tillerkännas den äskade ersättningen för tiden från och med den 15 december 1903 till den 14 mars 1908 med kontant 7,650 kronor samt för tiden därefter till arrendeperiodens slut genom afdrag å årliga arrendet med 1,800 kronor under villkor, att, innan ersättningsbeloppen till arrendatorn utbetalades eller arrendeafkortning af honom åtnjötes, arrendatorn hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet styrkte, att under den afsedda tidrymden vattenförhållandena vid kvarnen varit af enahanda beskaffenhet, som under den tid, för hvilken kronan ålagts att gälda arrendatorn ersättning för förlust till följd af minskad inkomst af kvarnrörelsen.

Jämväl statskontoret har den 9 januari 1909 afgifvit infordradt ut-

låtande i detta ärende och därvid anfört, att kronan syntes böra hålla arrendatorn skadeslös med sökt belopp. Då emellertid Riksdagens medgifvande torde vara erforderligt för såväl utbetalande af den ifrågasatta kontanta ersättningen för tilländalupen tid som ock det af domänstyrelsen föreslagna afdrag för kommande tid intill den 14 mars 1912, hemställde statskontoret, att, därest arrendatorn hos Eders Kungl. Maj:t förebragte nöjaktig bevisning i angifna afseende, Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen dels att för ifrågavarande ändamål anvisa ett belopp af 1,800 kronor om året för tiden från och med den 15 december 1903 till den 14 mars 1909, dels ock att medgifva, det arrendatorn måtte för hvart och ett af arrendeåren från sistnämnda dag till den 14 mars 1912 åtnjuta afdrag å arrendet för kvarnen med 1,800 kronor, därest han hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län styrkte, att vattentillgången vid kvarnen icke under året varit större än under den i förenämnda dom afsedda tid.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län undfått befallning att från Ålund infordra utredning rörande vattenförhållandena under tiden efter den 15 december 1903 vid ifrågavarande af honom arrenderade kronolägenhet samt med eget utlåtande jämte denna utredning inkomma, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med skrifvelse den 11 februari 1909 öfverlämnat ett af Ålund till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifvet, af åtskilliga personer den 20 januari 1909 utfärdadt intyg af innehåll, att vattenförhållandena vid Nykvarn under nu ifrågavarande tidsperiod varit af samma beskaffenhet, som under den tid, för hvilken ersättning redan blifvit Ålund genom laga dom tillerkänd, och har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därvid hemställt om bifall till Ålunds framställning på sätt statskontoret förordat.

Utan att afvakta Eders Kungl. Maj:ts beslut i förevarande ärende uttog emellertid Ålund i juli 1909 ny stämning å kronan till häradsrätten med yrkande, att kronan måtte förpliktas att för tiden från förenämnda den 15 december 1903 till stämningdagen den 27 juli 1909 utgifva full ersättning för all skada och förlust, som genom den ifrågavarande vattenafledningen tillskyndats honom, och fordrade Ålund i nämnda afseende godtgörelse efter 3,000 kronor för år räknadt.

Genom utslag den 23 december 1910, hvilket tagit åt sig laga kraft, har häradsrätten, enär i saken vore utredt, att förhållandena med afseende på vattentillgången och mäldtillförseln vid kvarnen under den tid Ålunds nu gjorda yrkanden afsåge, icke för honom ställt sig gynnsammare än under den tid, för hvilken ersättning genom Eders

Kungl. Maj:ts ofvannämnda dom tillerkänts honom, förpliktat kronan att för tiden från och med den 15 december 1903 till den 27 juli 1909 till Ålund betala bland annat för minskad inkomst af kvarnrörelsen 10,109 kronor 10 öre jämte fem procent årlig ränta därå från stämningdagen.

Häradsrätten har sålunda i denna rättegång, i likhet med förut högsta domstolen, uppskattat den Ålund tillskyndade minskning i inkomst från kvarnrörelsen till 1,800 kronor om året.

Jag ber slutligen att få erinra, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut tidigare innevarande dag anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet att till Ålund förskottsvis utgifva förenämnda belopp, 10,109 kronor 10 öre, jämte ränta.

*Departements-
erfer.*

Såsom jag förut meddelat utgår den tid, för hvilken Ålund arrenderat Nykvarns kvarn, den 14 mars 1912. Då Ålund tillerkänts ersättning för minskad inkomst från kvarnrörelsen allenast för tiden till den 27 juli 1909, har Ålund, enligt hvad jag inhämtat, för afsikt att, därest godvillig öfverenskommelse icke träffas, genom ny rättegång söka få sig tilldömd ersättning i nämnda afseende jämväl för tiden från och med berörda den 27 juli och till den 14 mars 1912. Utgången af en sådan rättegång lärer, med hänsyn till hvad i de äldre rättegångarna förekommit, med stor sannolikhet blifva den, att kronan förpliktas till Ålund utgifva skadestånd jämväl för sistnämnda tid. Vid sådant förhållande lärer tvekan icke kunna råda om lämpligheten att redan nu, utan rättegång, bereda Ålund godtgörelse för hans förlust under ifrågavarande tid.

Beträffande denna godtgörelses belopp lärer knappast någon anledning finnas till antagande, att Ålunds förluster under de senaste åren af arrendetiden skola befinnas lägre än dem, för hvilka han redan erhållit ersättning. Det torde emellertid alltid stå Eders Kungl. Maj:t öppet, att, innan godtgörelsen utanordnas åt Ålund, inskaffa närmare utredning om den verkliga förlustens storlek.

Då således den ersättning, som kan ifrågakomma, torde böra, i likhet med hvad hittills skett, beräknas till 1,800 kronor för helt år, skulle ersättningens hela belopp, för den tid hvarom nu är fråga, eller från och med den 27 juli 1909 till den 14 mars 1912, motsvarande 2 år 7 månader 15 dagar, uppgå till sammanlagdt 4,725 kronor. Det på arrendeåret 14 mars 1911 till 14 mars 1912 belöpande beloppet 1,800 kronor torde emellertid lämpligen böra afräknas å arrendeafgiften för detta år; hvadan det kontanta belopp, som skulle erfordras, uppgår till allenast 2,925 kronor. Emellertid torde Riks-

dagens medgifvande erfordras såväl för utbetalande af den kontanta ersättningen som ock för verkställande af det ifrågasatta afdraget å arrendet för kommande arrendeår.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att

dels medgifva, att den förlust genom minskade inkomster från Nykvarns vattenmjölkvarn, som arrendatorn Vilhelm Ålund visar sig hafva af ofvan angifven anledning tillskyndats under tiden från och med den 27 juli 1909 till den 14 mars 1912 må honom godtgöras med belopp, som efter Kungl. Maj:ts bepröfvande bestämmes till högst 1,800 kronor för helt år;

dels, för beredande af dylik godtgörelse under tiden till den 14 mars 1911, på extra stat för år 1912 anvisa ett anslag af 2,925 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1911 af tillgängliga medel utanordna berörda belopp;

dels ock besluta, att den Ålund för tiden från och med den 14 mars 1911 till den 14 mars 1912 i berörda afseende tillkommande godtgörelse må afräknas å den på samma tid belöpande arrendeafgiften för ifrågavarande vattenmjölkvarn.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflätas.

Ur protokollet:

Carl Mörner.